

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG

NGUYỄN THỊ HƯƠNG

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HÓA
NGHỆ THUẬT MÚA RỐI NƯỚC THANH HẢI, HUYỆN
THANH HÀ, TỈNH HẢI DƯƠNG

LUẬN VĂN THẠC SĨ
Chuyên ngành: Quản lý văn hóa
Mã số: 8 31 90 42

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: TS. Đỗ Lan Phương

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương
vào ngày 13 tháng 9 năm 2019

***Có thể tìm hiểu luận văn tại: Thư viện Trường ĐHSP Nghệ
thuật Trung ương***

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nghệ thuật múa rối dân gian là một di sản văn hóa phi vật thể, một sáng tạo đặc biệt của người Việt, lưu giữ sự sáng tạo kỹ năng, tài nghệ dân gian và hội tụ nhiều giá trị tốt đẹp. Múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà, tỉnh Hải Dương là sinh hoạt văn hóa của làng xã mang tính cộng đồng cao và đặc sắc.

Với mong muốn thực hiện một công trình nghiên cứu chuyên sâu về các vấn đề lý luận kết hợp với thực tiễn ở cơ sở. Do vậy, tôi chọn đề tài nghiên cứu: ***Bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa Nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà, tỉnh Hải Dương*** làm luận văn Cao học Quản lý văn hóa.

2. Lịch sử nghiên cứu

Nghệ thuật múa rối nước Việt Nam đã được nhiều nhà nghiên cứu và các học giả đề cập như: Nguyễn Huy Hồng với công trình *Nghệ thuật rối Việt Nam*, cuốn *Rối nước Việt Nam* và có cuốn *Lịch sử nghệ thuật múa rối nước Việt Nam* Hoàng Kim Dung với cuốn *Múa rối Việt Nam - Những điều nên biết*. Nguyễn Thành Nhân với cuốn *Nghệ thuật rối và một số đặc trưng của Sân khấu rối Việt Nam*. Hoàng Chương với công trình *Nghệ thuật múa rối nước Việt Nam*; Luận văn Thạc sĩ văn hóa học của tác giả Vũ Trường Sơn tại cơ sở đào tạo Học viện Khoa học Xã hội với đề tài *Múa rối nước dân gian tỉnh Hải Dương*; Luận văn Thạc sĩ Quản lý văn hóa của tác giả Phan Thị Nga tại cơ sở đào tạo Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương với đề tài *Bảo tồn và phát huy nghệ thuật múa rối nước truyền thống tại huyện Nam Trực, tỉnh Nam Định*.

Ngoài các công trình nghiên cứu chuyên sâu nói trên, tạp chí Văn hóa, thể thao và du lịch Hải Dương cũng đăng tải một số bài viết về múa rối nước tại địa phương như tác giả Văn Nền, Thành Trung, Nguyễn Thị Quế, Lê Thị Dự....

Đến nay chưa có công trình nào nghiên cứu về Bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện

Thanh Hà, tỉnh Hải Dương. Luận văn là đề tài mới, không trùng lặp với các công trình khoa học đã công bố.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Khảo sát, nghiên cứu, đánh giá thực trạng công tác quản lý di sản văn hóa phi vật thể thông qua hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị DSVH Nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải; đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả bảo tồn và phát huy giá trị đối với di sản văn hóa Nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Hệ thống hóa cơ sở lý luận và thực tiễn về vai trò, chức năng, nhiệm vụ bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể nói chung và Nghệ thuật múa rối nước tỉnh Hải Dương nói riêng.

Phân tích và đánh giá thực trạng hoạt động công tác bảo tồn và phát huy giá trị đối với di sản văn hóa Nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà.

Đề xuất những giải pháp hoàn thiện và nâng cao hiệu quả bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa Nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà trong thời kỳ hiện tại và tương lai

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Nghiên cứu việc quản lý các hoạt động bảo tồn, phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà, tỉnh Hải Dương.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Về mặt không gian: địa bàn hoạt động của phường múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà, tỉnh Hải Dương.

Về mặt thời gian: Từ năm 1999, khi phường rối nước An Liệt được khôi phục (nay là phường rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà) cho đến nay

5. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu thực địa:

Phương pháp nghiên cứu phân tích, tổng hợp, so sánh.

6. Những đóng góp của luận văn.

Làm rõ giá trị lịch sử văn hóa, khoa học của nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải

Duy trì sự ổn định trong hoạt động của phường rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà, tránh nguy cơ mai một.

Kết quả nghiên cứu mang tính ứng dụng đối với bảo tồn và phát huy giá trị di sản rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà nói riêng và nghệ thuật múa rối nước tỉnh Hải Dương nói chung trong giai đoạn hiện nay và tương lai.

7. Bố cục luận văn.

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, Luận văn gồm 3 chương:

Chương 1: Những vấn đề chung về bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa và khái quát về phường múa rối nước Thanh Hải

Chương 2: Thực trạng bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải

Chương 3: Giải pháp nâng cao hiệu quả bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ BẢO TỒN, PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HÓA VÀ KHÁI QUÁT VỀ PHƯỜNG MÚA RỐI NƯỚC THANH HẢI

1.1. Những vấn đề chung về bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa

1.1.1. Một số khái niệm cơ bản

1.1.1.1. Di sản văn hóa

Di sản văn hóa Việt Nam là tài sản quý giá của cộng đồng các dân tộc Việt Nam và là một bộ phận của di sản văn hóa nhân loại, có vai trò to lớn trong sự nghiệp dựng nước và giữ nước. Theo *Luật Di sản văn hóa* của Việt Nam:

Di sản văn hóa: bao gồm di sản văn hóa phi vật thể và di sản văn hóa vật thể, là sản phẩm tinh thần, vật chất có giá trị lịch sử, văn

hóa, khoa học, được lưu truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác ở nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Di sản văn hoá phi vật thể: là sản phẩm tinh thần gắn với cộng đồng hoặc cá nhân, vật thể và không gian văn hóa liên quan, có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học, thể hiện bản sắc của cộng đồng, không ngừng được tái tạo và được lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác bằng truyền miệng, truyền nghề, trình diễn và các hình thức khác.

Di sản văn hóa vật thể là sản phẩm vật chất có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học, bao gồm di tích lịch sử - văn hóa, danh lam thắng cảnh, di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia

1.1.1.2. Bảo tồn di sản văn hóa

Theo Từ điển Tiếng Việt: Bảo tồn là giữ gìn cho còn.

Bảo tồn là bảo vệ và giữ gìn sự tồn tại của sự vật hiện tượng theo dạng thức vốn có của nó. Bảo tồn là không để mai một, không để bị thay đổi, bị biến hóa hay biến thái.

1.1.1.3. Phát huy di sản văn hóa

Phát huy là làm cho những cái hay, cái đẹp, cái tốt tỏa sáng và tiếp tục nảy nở thêm. Đó là những hoạt động nhằm đưa các giá trị di sản văn hóa vào thực tiễn xã hội, coi đó như nguồn nội lực, tiềm năng góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế và xã hội.

1.1.1.4. Múa rối, múa rối nước

Rối là loại hình văn hóa truyền thống, gắn bó chặt chẽ với cuộc sống tinh thần từ lâu đời của nhân dân Việt Nam.

Rối là một nghệ thuật sân khấu “biến cách” chuyên sử dụng các con giống, các tượng gỗ, các lột giả trang làm trò đóng kịch trên sân khấu, cơ sở vật chất và kỹ thuật của nó là quân rối, sản phẩm của nghệ thuật tạo hình dân tộc.

1.1.1.5. Quản lý và quản lý di sản văn hóa

Quản lý là sự tác động có tổ chức, có hướng đích của chủ thể lên khách thể bằng một hệ thống pháp luật, chính sách, nguyên tắc, các phương pháp nhằm tạo ra môi trường, điều kiện cho sự phát triển đối tượng đạt mục tiêu đã đề ra

1.1.2. Định hướng và văn bản nhà nước về bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa và nghệ thuật múa rối nước

1.1.2.1. Định hướng và hệ thống văn bản pháp lý

a. Quan điểm chung

Quản lý nhà nước về văn hóa là đưa các hoạt động văn hóa diễn ra theo đúng định hướng và đường lối của Đảng và chính sách pháp luật của Nhà nước.

Nhà nước cũng đã ban hành chính sách bảo tồn, phát huy di sản văn hóa dân tộc hướng vào cả văn hóa vật thể và phi vật thể.

b. Hệ thống văn bản pháp lý của trung ương

Luật Di sản văn hóa năm 2001; Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa năm 2009.

Thông tư số 04/2010/TT-BVHTTDL ngày 30/6/2010 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch quy định việc kiểm kê di sản văn hóa phi vật thể và lập hồ sơ khoa học di sản văn hóa phi vật thể để đưa vào Danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia.

Nghị định số 98/2010/NĐ-CP ngày 21/9/2010 của Chính phủ quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Di sản văn hóa năm 2001 và Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật DSVH năm 2009.

Nghị định số 62/2014/NĐ-CP ngày 25/6/2014 của Chính phủ quy định về việc xét tặng danh hiệu “Nghệ nhân nhân dân”, “Nghệ nhân ưu tú” trong lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể.

Luật Thi đua khen thưởng số 15/2003/QH11 ngày 26/11/2003, có hiệu lực thi hành từ ngày 01/7/2004.

Luật số 39/2013/QH13, Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Thi đua, khen thưởng, có hiệu lực thi hành kể từ ngày 01/6/2014.

Nghị định số 91/2017/NĐ-CP ngày 31/7/2017 của Chính phủ quy định chi tiết thi hành Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Thi đua khen thưởng năm 2013.

1.1.2.2. Mục tiêu cụ thể và các văn bản hướng dẫn tại địa phương

a. Mục tiêu cụ thể

- Hoàn thiện về cơ chế, chính sách và các văn bản pháp luật trong lĩnh vực quản lý, bảo tồn và phát huy các giá trị di sản văn hóa

phi vật thể trên địa tỉnh Hải Dương nói chung, trong đó có nghệ thuật múa rối nước và đặc biệt là múa rối nước xã Thanh Hải.

- Sưu tầm, nghiên cứu, tư liệu hóa và phục dựng lại các tích trò cổ đã bị thất truyền nhằm bảo tồn các tích trò cổ, đồng thời sáng tác thêm một số tích trò mới, nhưng vẫn đảm bảo nguyên tắc tôn trọng truyền thống.

- Nâng cao chất lượng truyền dạy nghệ thuật múa rối nước trong cộng đồng dân cư và đưa vào các trường học.

- Tăng cường công tác tuyên truyền, quảng bá nghệ thuật múa rối nước trên các phương tiện thông tin đại chúng, tổ chức các buổi giao lưu trong và ngoài tỉnh.

b. Văn bản hướng dẫn của tỉnh Hải Dương

Quyết định số 666/QĐ-UBND, ngày 07/02/2007, phê duyệt Đề án đẩy mạnh xã hội hoá hoạt động văn hoá tỉnh Hải Dương giai đoạn 2006- 2010.

Quyết định số 393/QĐ-UBND ngày 30/01/2008 của UBND tỉnh Hải Dương về việc phê duyệt “Đề án Quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy DSVH tỉnh Hải Dương giai đoạn 2008- 2015 và định hướng đến 2020”.

Quyết định số 995/QĐ-UBND, ngày 25/03/2008 của UBND tỉnh về việc phê duyệt “Quy hoạch phát triển sự nghiệp văn hóa, thông tin tỉnh Hải Dương đến 2015 và định hướng đến 2020”.

1.2. Khái quát về phường múa rối nước Thanh Hải

1.2.1. Vài nét về múa rối nước Việt Nam và tỉnh Hải Dương

1.2.1.1. Múa rối nước Việt Nam và giá trị

Rối nước, một sáng tạo nghệ thuật độc đáo Việt Nam, loại hình sinh hoạt văn hóa truyền thống lâu đời của cư dân trồng lúa nước vùng châu thổ sông Hồng .... Là loại nhà hát ngoài trời, lấy ao hồ là nơi dựng buồng trò che giấu nghệ thuật điều khiển và mặt nước làm sân diễn cho quân rối làm trò đóng kịch. Người xem đứng trên bờ bãi phía trước và hai bên sân khấu

Giá trị của múa rối nước: Rối nước có những giá trị về văn hoá-nghệ thuật; khoa học và gắn kết cộng đồng...

1.2.1.2. Múa rối nước tỉnh Hải Dương

Tỉnh Hải Dương có 03 phường múa rối nước đang hoạt động: phường rối nước Hồng Phong (Ninh Giang); phường rối nước Lê Lợi (Gia Lộc); phường rối nước Thanh Hải (Thanh Hà). Trong kháng chiến chống thực dân Pháp, Mỹ cả ba phường rối nước đều ngừng hoạt động.

Ngày 22/2/1992 UBND huyện Ninh Giang ra Quyết định thành lập phường rối nước Hồng Phong trên cơ sở nâng cấp từ phường rối nước Bồ Dương, hiện nay có 24 nghệ nhân tham gia sinh hoạt, trong đó có 3 người được Chủ tịch nước phong danh hiệu “Nghệ nhân ưu tú” trong lĩnh vực DSVH phi vật thể, là nghệ nhân Phạm Văn Tông-Trưởng phường; Đào Văn Căn và Vũ Văn Doãn.

Phường rối nước Lê Lợi, huyện Gia Lộc được phục hồi năm 2000 trên cơ sở phường rối nước Bùi Thượng. Hiện nay, phường có 18 nghệ nhân tham gia sinh hoạt, với 20 tích trò biểu diễn. Phường có 2 nghệ nhân được phong tặng danh hiệu “Nghệ nhân ưu tú” trong lĩnh vực DSVH phi vật thể là nghệ nhân Đinh Văn Phai và Đinh Văn Khánh.

Phường rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà được phục hồi tháng 3/1999 trên cơ sở của phường rối nước An Liệt. Hiện nay, phường có 29 nghệ nhân, với 29 tích trò biểu diễn. Phường có 3 nghệ nhân được phong tặng danh hiệu “Nghệ nhân ưu tú” trong lĩnh vực DSVH phi vật thể là nghệ nhân ưu tú Phạm Khắc Xoa- Trưởng phường; Nghệ nhân Nguyễn Văn Kiên, Phạm Hùng Ninh.

1.2.3. Vai trò của công tác bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà

Nghệ thuật múa rối nước nói riêng và nghệ thuật sân khấu nói chung là một lĩnh vực đặc biệt tinh tế của văn hóa, là nhu cầu thiết yếu, thể hiện khát khao hưởng thụ văn hóa, khát vọng hướng tới cái chân, thiện, mỹ của con người.

Là đặc sản tinh thần, là niềm tự hào và truyền thống văn hóa quê hương mà còn góp phần quan trọng trong việc hình thành lối sống của người dân thôn quê, lối sống lạc quan, yêu thiên nhiên, yêu con người. Thể hiện tinh thần chống giặc ngoại xâm, trung, hiếu, tiết nghĩa của con người luôn được đề cao.

Tiểu kết

Phường rỗi nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà được thành lập hơn 3 thế kỷ và được phục hồi vào thời kỳ đổi mới, việc bảo tồn và phát huy giá trị giá trị văn hóa truyền thống rất được nhà nước quan tâm và khi *Luật Di sản văn hóa năm 2001* ra đời, việc thực hiện nhiệm vụ này được đặt ra cấp bách hơn. Phường rỗi nước Thanh Hải cũng đã được nhà nước quan tâm đầu tư cơ sở vật chất và môi trường trình diễn, song đến nay vẫn gặp những khó khăn trên con đường tồn tại, đặt ra một số vấn đề về quản lý các hoạt động bảo tồn, phát huy giá trị của nó. Đây là nội dung sẽ được tác giả trình bày ở chương sau...

Chương 2

THỰC TRẠNG BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY

GIÁ TRỊ NGHỆ THUẬT MÚA RỐI NƯỚC THANH HẢI

2.1. Chủ thể quản lý

2.1.1. Nhà nước

2.1.1.1. Cơ cấu tầng bậc

Trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị DSVH Nghệ thuật múa rối nước, dưới sự tác động của các cơ quan đơn vị như: Sở VH TTDL, UBND huyện Thanh Hà (phòng VHTT huyện), UBND xã Thanh Hải, Công chức VHXH, Cộng đồng nhân dân

2.1.1.2. Vai trò của quản lý nhà nước đối với bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa và nghệ thuật múa rối nước

a. Định hướng

b. Phối hợp trong quản lý di sản văn hóa

c. Điều tiết các hoạt động quản lý nhà nước đối với di sản văn hóa

d. Giám sát các hoạt động quản lý nhà nước đối với di sản văn hóa

2.1.2. Cộng đồng

2.1.2.1. Vai trò, trách nhiệm của lãnh đạo phường rỗi nước Thanh Hải

2.1.2.2. Trách nhiệm của các thành viên phường rỗi nước Thanh Hải

2.1.3. Cơ chế phối hợp trong bảo tồn và phát huy nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải

Cơ quan nhà nước đảm bảo các điều lệ pháp luật về quản lý di sản văn hóa đã ban hành được thực hiện đúng đắn, kịp thời và chính xác, đúng đối tượng với điều kiện và hoàn cảnh đã quy định;

Các đơn vị chức năng của xã luôn đảm bảo an ninh trật tự xã hội, giúp các nghệ nhân, cá nhân yên tâm trong hoạt động bảo tồn và phát huy những giá trị vốn có của bản thân họ.

Những nghệ nhân đang nắm giữ giá trị DSVH nghệ thuật múa rối nước ở xã Thanh Hải phối hợp chặt chẽ với các cơ quan nhà nước từ cơ sở đến trung ương để tìm ra những phương án, giải pháp bảo tồn và phát huy có hiệu quả.

Sự quan tâm của nhà nước, đặc biệt là ngành văn hóa, đã hỗ trợ những nghệ nhân có điều kiện phát triển hơn tài năng của họ, tạo môi trường biểu diễn thuận lợi và quảng bá di sản được phát triển hơn.

2.2. Hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị di sản ở phường rối nước Thanh Hải

2.2.1. Sự tham gia của nhà nước

2.2.1.1. Duy trì, phát triển nghệ nhân

2.2.1.2. Kiểm kê, lập hồ sơ khoa học lưu giữ tích trò cổ

2.2.1.3. Hỗ trợ các hoạt động của phường rối nước

2.2.1.4. Tôn vinh và đãi ngộ nghệ nhân

2.2.1.5. Tuyên truyền, quảng bá về nghệ thuật múa rối nước

2.2.2. Các hoạt động của phường rối nước Thanh Hải

2.2.2.1. Phương thức hoạt động và nguồn nhân lực

2.2.2.2. Nguồn tài chính

2.2.2.3. Hoạt động biểu diễn

2.2.2.4. Tạo hình con rối và bảo quản con rối

2.2.2.5. Tổ chức sáng tác tích trò mới và phục dựng tích cổ

- *Sáng tác tích trò mới* (05 trò): Chào mừng Seagame; Tễu kén vợ; Bác trên đài sen; Ngọc Hoàng xuống trần gian; Lễ đón bằng làng văn hoá:

- *Phục dựng tích trò cổ* (02): Năm 2018, được sự quan tâm đầu tư, hỗ trợ kinh phí từ Sở VH TTDL, phường rối Thanh Hải đã phục dựng được 2 tích trò cổ: *Vợ chồng nông dân và bò nông*; *Tây Du Ký*.

2.2.3. Sự khác biệt của phường rối nước Thanh Hải so với hai phường rối của tỉnh Hải Dương

2.2.3.1. *Sự năng động của lãnh đạo phường*

2.2.3.2. *Vị trí và cơ sở vật chất*

2.2.3.3. *Về hoạt động biểu diễn*

2.2.3.4. *Sự quan tâm của chính quyền địa phương*

2.3. Đánh giá chung

2.3.1. Thành tựu đạt được

Sau nhiều năm bị thăng trầm đến năm 1999 phường đã chính thức được khôi phục, bảo tồn và phát huy giá trị di sản nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải cho đến ngày nay.

Với sự năng động và tâm huyết với nghề thuật múa rối nước của toàn thể các nghệ nhân phường đã phục dựng được 02 tích trò cổ: *Tây Du ký*; *Vợ chồng nông dân và bò nông*. Sáng tác được 05 trò và tích trò mới: *Chào mừng Segame*; *Tễu kén vợ*; *Bác trên đài sen*; *Ngọc Hoàng xuống trần gian*; *Lễ đón bằng làng văn hóa*.

Sự quan tâm đầu tư hỗ trợ của các cấp, các ngành, đặc biệt là ngành văn hóa, cơ sở vật chất kỹ thuật của phường cơ bản đáp ứng được nhu cầu biểu diễn phục vụ nhân dân và du khách, đã sửa chữa nhà thủy đình cố định, sắm mới nhà thủy đình di động, âm thanh loa máy, chỗ ngồi cho khán giả được nâng cấp....

Hơn nữa, với tài năng, tuổi trẻ năng động, yêu nghệ thuật, có nhiều kiến thức và am hiểu về công nghệ thông tin, công tác tuyên truyền giới thiệu và quảng bá di sản được mở rộng, vì vậy đã nhận nhiều ca diễn ở các tỉnh thậm trí cả ở nước ngoài như đi biểu diễn tại tỉnh Kon Tum, Bảo tàng Dân tộc học Hà Nội, Quảng Ninh, Hải Phòng và tại Đài Loan.

Pường đã đạt được nhiều thành tích đáng khích lệ, được các cấp, ngành, đoàn thể khen thưởng như: Bằng khen của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch; UBND tỉnh Hải Dương; tỉnh Thừa Thiên Huế;

tỉnh Phú Thọ; Hội Nghệ sĩ sân khấu Việt Nam, Sở VH TTL Hải Dương tặng cho Phường rối nước Thanh Hải do có thành tích trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị DSVH nghệ thuật múa rối nước.

Đặc biệt, ngày 27/12/2012, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch chứng nhận Múa rối nước tỉnh Hải Dương được đưa vào Danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia theo *Quyết định số 5079/QĐ-BVHTTDL ngày 27/12/2012*.

Hiện phường có một đội ngũ các nghệ nhân, diễn viên, nhạc công khá đông đảo với 29 thành viên, có 3 nghệ nhân được Chủ tịch nước phong tặng danh hiệu “Nghệ nhân ưu tú” trong lĩnh vực Di sản văn hóa phi vật thể: Nghệ nhân Phạm Khắc Xoa, Nguyễn Văn Kiên, Phạm Hùng Ninh, đây là niềm vinh dự không chỉ của mỗi nghệ nhân mà còn là niềm vinh dự cho cả phường múa rối nước Thanh Hải và của toàn thể nhân dân xã Thanh Hải nói chung.

2.3.2. Hạn chế

Nhà trưng bày truyền thống cũ, chưa được sửa chữa, nâng cấp, hiện nay làm kho chứa quân rối và dụng cụ biểu diễn. Nhưng việc bảo quản quân rối và trang thiết bị cũng không được đảm bảo và an toàn.

Phương tiện vận chuyển: không có phương tiện vận chuyển, phường thường xuyên đi lưu diễn, nên các con rối nhanh bị hỏng hơn do vận chuyển.

Việc sưu tầm, phục dựng lại một số những tích trò cổ còn gặp nhiều khó khăn về nguồn kinh phí, nguồn gỗ sung hiện nay ít, phải đi tìm và mua ở những nơi xa, trong khi phường lại không có phương tiện vận chuyển nên khó khăn khi thu thập nguyên liệu, chi phí cao hơn trước.

Một số nghệ nhân cao tuổi, sức yếu không còn khả năng truyền dạy kỹ năng cho các thế hệ trẻ dẫn đến mai một tri thức dân gian về nghệ thuật múa rối nước, khó khăn cho đào tạo tài năng mới.

Đối với con rối là vật dụng được làm bằng gỗ nhưng thường xuyên biểu diễn dưới nước và đi lưu diễn, vì vậy rất mau hỏng, thường xuyên phải thay thế, do đó gây tốn kém.

Tiểu kết

Phường rối nước Thanh Hải đã thực hiện khá tốt việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản, từ việc lưu giữ được các tri thức dân gian về múa rối nước, những kỹ năng chế tác đến điều khiển con rối, lời thoại, âm nhạc, cách thức truyền nghề...

Nhà nước, thông qua các cấp quản lý đã hỗ trợ cả về mặt tinh thần và vật chất, bám sát *Luật Di sản văn hóa*, đã phối hợp với cộng đồng trong bảo tồn, phát huy giá trị của rối nước Thanh Hải, giám sát, điều chỉnh các hoạt động này để đạt hiệu quả. Những thay đổi về quản lý so với truyền thống đã tạo cho môi trường hoạt động của nghệ thuật rối nước được thuận lợi hơn.

Phường rối nước Thanh Hải ngoài việc phát huy được tiềm lực vốn có cũng đã tận dụng được sự hỗ trợ của nhà nước để bảo tồn di sản nghệ thuật của mình. Các hoạt động bảo tồn, phát huy được phường thực hiện như chú trọng nguồn lực trình diễn của phường, kết hợp tốt nguồn tài chính tự có và sự hỗ trợ của nhà nước, duy trì các hoạt động biểu diễn theo cả cách thức truyền thống và sự đổi mới, quan tâm phát triển nghệ nhân và quảng bá, chú trọng khôi phục các tích trò cổ và cả sáng tác mới, chú trọng toàn bộ quy trình nghệ thuật rối nước (từ làm con rối, trình diễn và bảo quản, bí quyết nghề,...). Tuy nhiên, tác động của kinh tế thị trường và hội nhập văn hóa toàn cầu, nhiều loại hình nghệ thuật mới phát triển, cạnh tranh,... đã tạo nên những khó khăn mới đối với nghệ thuật rối nước nói chung và phường rối nước Thanh Hải nói riêng.

Chương 3

GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ NGHỆ THUẬT MÚA RỐI NƯỚC THANH HẢI

3.1. Phương hướng

3.1.1. Các yếu tố thuận lợi và khó khăn trong bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải

3.1.1.1. Yếu tố thuận lợi

Sự phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan quản lý nhà nước, chuyên môn và chính quyền địa phương, chủ thể di sản trong hoạt động quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di sản từng bước đạt kết quả.

Bảo tồn, gìn giữ và phát huy giá trị di sản văn hóa được nhà nước quan tâm, đặc biệt ưu tiên những nghệ nhân có tài năng và có nhiều cống hiến trong truyền dạy, truyền nghề, lưu giữ di sản múa rối nước.

Phường luôn được chính quyền xã quan tâm từ khi thành lập tới nay, giúp đỡ trong quá trình bảo tồn và phát huy nghệ thuật múa rối nước như: tạo điều kiện cho phường hoạt động, bảo vệ an ninh trật tự, bảo vệ du khách mỗi khi đến địa phương xem biểu diễn.....

Hoạt động tuyên truyền, quảng bá, giới thiệu về giá trị của múa rối nước được tổ chức tốt, do đó nhận thức của người dân về những giá trị của di sản ngày càng được cải thiện theo chiều hướng tích cực.

Sự phát triển của kinh tế Hải Dương trong tương lai sẽ có mức tăng trưởng cao do đó nguồn kinh phí đầu tư hỗ trợ cho nghệ thuật múa rối nước sẽ được tăng lên và đảm bảo theo hàng năm.

Một điểm thuận lợi rất quan trọng đó là Hải Dương có lợi thế và tiềm năng là một tỉnh có nguồn tài nguyên du lịch lễ hội lớn, một loại hình du lịch tâm linh, với trên 725 lễ hội được tổ chức hàng năm, với 2.207 di tích có giá trị văn hóa tâm linh. Đến nay toàn tỉnh Hải Dương có 04 di tích và khu di tích được xếp hạng cấp quốc gia đặc biệt; 141 di tích cấp quốc gia; 229 di tích xếp hạng cấp tỉnh; 08 hiện vật là bảo vật quốc gia; 07 di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia. Kho di sản văn hóa quý giá này là điều kiện thuận lợi để tỉnh Hải

Dương phát triển tiềm năng du lịch, xây dựng các tuyến, tua du lịch tâm linh kết hợp với các khu danh thắng

3.1.1.2. Yếu tố khó khăn, thách thức

Do quá trình phát triển kinh tế, sự hội nhập toàn cầu của đất nước đã tạo điều kiện tiếp thu nhiều loại hình văn hóa - nghệ thuật mới, phong phú, từ âm nhạc đến điện ảnh hay các loại nghệ thuật khác, sự đa dạng các dạng phim ảnh, hoạt hình, trò chơi điện tử,... phổ biến trong đời sống tinh thần của công chúng, trên hệ thống mạng internet phát triển. Tất cả đã hấp dẫn và thu hút giới trẻ, nảy sinh sự cạnh tranh giữa nghệ thuật truyền thống và đương đại, cũng như nguy cơ suy thoái, biến dạng của nhiều loại hình di sản.

Việc tìm kiếm sự hỗ trợ vật chất từ các hoạt động xã hội hóa hay liên kết với phát triển du lịch chưa có hiệu quả mặc dù mùa rổi nước Thanh Hải luôn là nội dung thu hút và hấp dẫn khách du lịch trong và ngoài nước trong lịch trình đến Hải Dương.

Việc định hướng để quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa mùa rổi nước xã Thanh Hải, huyện Thanh Hà nói riêng và mùa rổi nước tỉnh Hải Dương nói chung phải đặt trong mối quan hệ tương tác với các lĩnh vực liên quan, từ chính sách văn hóa, điều kiện kinh tế địa phương, sự phối hợp bảo vệ di sản giữa các ngành trong xã hội,...

3.1.2. Phương hướng cụ thể

Việc bảo tồn và phát huy giá trị của nghệ thuật mùa rổi nước Thanh Hải và của Hải Dương cần lựa chọn phương án “bảo tồn và phát triển”, thể hiện qua hai phương thức bảo tồn tĩnh và bảo tồn động, cụ thể:

Bảo tồn tĩnh: cần tiến hành sưu tầm, phục dựng và lưu giữ tư liệu các tích trò cổ về mùa rổi nước; vận động các nghệ nhân đang nắm giữ những kỹ năng của loại hình nghệ thuật này trao truyền lại cho thế hệ tương lai.

Bảo tồn động: dùng phường rổi nước Thanh Hải làm nơi thực nghiệm, do các nghệ nhân được phong tặng điều hành chính.

3.2. Các nhóm giải pháp

3.2.1. Về cơ chế chính sách

3.2.1.1. Tạo môi trường phát triển

Cần trân trọng những nghệ nhân có tài năng, trình độ và có tâm huyết, có động lực truyền dạy cho thế hệ sau những kỹ năng mà họ đang nắm giữ.

Cần có sự quan tâm động viên về mặt tinh thần, thể hiện sự tôn trọng họ trong xã hội. Mặt khác, cần tăng cường nguồn lực xã hội hóa, vận động tài trợ của một số doanh nghiệp, cá nhân, và tổ chức xã hội... cho việc bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải.

Nhà nước cần có những chính sách đãi ngộ, khuyến khích đối với thế hệ nghệ nhân này, để họ tiếp tục nuôi dưỡng niềm đam mê, đem tài năng của mình phục vụ công chúng cũng như có thêm động lực, điều kiện bảo tồn phường múa rối nước.

3.2.1.2. Tôn vinh và đãi ngộ nghệ nhân

Nghệ nhân ưu tú, nghệ nhân về múa rối nước là nhân tố mang tính quyết định sự tồn tại và phát triển của nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải. Bảo vệ các nghệ nhân, đồng nghĩa với việc bảo vệ những giá trị của di sản nghệ thuật này.

Tạo điều kiện thuận lợi để các nghệ nhân được tham gia vào hoạt động quản lý, quá trình bảo tồn và phát huy giá trị di sản nhằm thúc đẩy việc đào tạo lực lượng kế cận trong chính cộng đồng làng An Liệt, xã Thanh Hải theo hình thức truyền nghề trực tiếp và cử các nghệ nhân trẻ tham gia các lớp đào tạo do ngành truyền dạy.

Các cấp, ngành cần có nhiều chính sách tôn vinh và đảm bảo chính sách đãi ngộ đối với đội ngũ các nghệ nhân, đặc biệt là đối với những nghệ nhân đã được nhà nước vinh danh “nghệ nhân ưu tú”. Chế độ vinh danh và phần thưởng một mặt động viên về mặt tinh thần cho các nghệ nhân, đồng thời hỗ trợ một phần kinh phí nhằm đảm bảo đời sống ổn định cho các nghệ nhân để họ yên tâm trong sinh hoạt thường ngày, chuyên tâm vào bảo vệ di sản, lưu giữ và truyền dạy nghệ thuật múa rối nước cho thế hệ sau.

3.2.2. Về nguồn lực

3.2.2.1. Kết hợp các phương pháp truyền dạy nâng cao chất lượng nguồn nhân lực

Điều kiện đầu tiên và tiên quyết để bảo tồn, phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước là vấn đề con người. Do đó, cần nâng cao chất lượng đào tạo đội ngũ diễn viên, nhạc công, những người trực tiếp làm việc tại phường bằng các hình thức mở các lớp tập huấn tại tỉnh hoặc cử đi học các khóa học do trung ương tổ chức để nâng cao trình độ chuyên môn, học tập trao đổi kinh nghiệm giữa các phường rối nước trong tỉnh và toàn quốc.

Cần tổ chức hoạt động giao lưu, liên hoan trình diễn thường xuyên để diễn viên trẻ được thực hành, nâng cao kỹ năng, được tiếp cận thường xuyên với công chúng.

Cần tổ chức các lớp truyền dạy nghề cho các thế hệ sau không chỉ dừng ở việc truyền nghề theo lối truyền thống, cần kết hợp với hình thức đào tạo bài bản và phổ biến rộng rãi tới nhiều tầng lớp nhân dân với nhiều lứa tuổi khác nhau; khuyến khích những nghệ nhân có trình độ, tay nghề nhận trọng trách kèm cặp các nghệ nhân trẻ qua các lần thực hành thực tế để nâng cao kỹ thuật và kỹ năng.

3.2.2.2. Củng cố bộ máy quản lý nhà nước bằng việc phát triển nguồn nhân lực quản lý di sản

Thứ nhất: Tiến hành điều tra, đánh giá thực trạng, phân loại trình độ đội ngũ cán bộ làm công tác quản lý di sản từ cấp tỉnh đến địa phương.

Thứ hai: Nghiên cứu tổ chức những lớp đào tạo và bồi dưỡng nâng cao đội ngũ cán bộ trên cơ sở trình độ chuyên môn, sự am hiểu về di sản để có khả năng xử lý linh hoạt và chặt chẽ.

Thứ ba: Tổ chức thực hiện quy chế và giải pháp huy động và sử dụng các nguồn lực trong việc bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải.

Thứ tư: Hướng dẫn thực hiện các dự án bảo tồn, sưu tầm, phục dựng các trò, tích trò diễn cổ, đồng thời sáng tạo một số tích trò mới phù hợp với tình hình thực tế.

3.2.2.3. Hỗ trợ tài chính

Đầu tư hỗ trợ kinh phí để các nghệ nhân của phường múa rối nước Thanh Hải tiếp tục phục dựng lại những trò diễn cổ bên cạnh các sáng tác mới để phù hợp với nhiều đối tượng thụ hưởng.

Đầu tư hỗ trợ kinh phí để phường sửa chữa mái nhà thủy đình cố định hiện đang xuống cấp, sửa chữa hay xây mới nhà truyền thống, mua thêm, thay thế một số phương tiện kỹ thuật phục vụ âm thanh do loa máy đã cũ, giảm chất lượng âm thanh...

3.2.3. Về các hoạt động hỗ trợ

3.2.3.1. Xã hội hóa hoạt động bảo tồn, phát huy giá trị múa rối nước Thanh Hải

Xây dựng được cơ chế chính sách đẩy mạnh xã hội hóa hoạt động bảo tồn, khuyến khích việc huy động các cá nhân, tổ chức, doanh nghiệp đóng góp kinh phí hỗ trợ phường rối trong việc sửa chữa các công trình như nhà thủy đình, kho bảo quản, hay nhà trưng bày truyền thống, cơ sở vật chất kỹ thuật, mua sắm trang thiết bị phục vụ hoạt động chung của phường.

Chính quyền chung sức, chung lòng cùng với phường rối làm tốt công tác bảo vệ và phát huy tốt giá trị nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải, huyện Thanh Hà nói riêng và tỉnh Hải Dương nói chung.

3.2.3.2. Kiểm kê, sưu tầm, phục dựng các trò, tích trò

Hiện nay, phường rối Thanh Hải còn 02 tích trò cổ chưa được phục dựng là Đúc- rước tượng thành hoàng làng và Công đồn diệt bôt: vì vậy phường nên có kế hoạch cho hoạt động sưu tầm lời thoại, kỹ thuật trình diễn, điều khiển rối, chế tác quân rối mới. để phục dựng, bảo tồn vốn cổ của phường, làm tăng giá trị, đa dạng nội dung, tích trò trình diễn.

Bên cạnh đó, Phường rối Thanh Hải cũng nên tiếp tục nghiên cứu để sáng tác tích trò mới có nội dung tươi vui, phù hợp với nhu cầu văn hóa giải trí đương đại, có thể tiếp cận đối tượng trẻ.

3.2.3.3. *Tuyên truyền giáo dục nâng cao nhận thức trong cộng đồng về giá trị của nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải*

Vai trò của cộng đồng có một ý nghĩa rất quan trọng, quyết định sự tồn vong của di sản. Điều này còn phụ thuộc vào hành vi, nhận thức và thái độ ứng xử của cộng đồng dân cư đối với di sản. Chính vì thế, tuyên truyền giáo dục về pháp luật, chính sách nhà nước đối với múa rối nước Thanh Hải, đặc biệt là sự tuyên truyền về giá trị của di sản cần được xác định rõ ràng và cụ thể.

3.2.3.4. *Đưa sân khấu múa rối nước vào giáo dục ngoại khóa ở học đường*

Việc đưa loại hình sân khấu dân gian truyền thống độc đáo của Việt Nam vào trường học theo đúng với chủ trương đưa văn hóa dân gian vào trường học được ngành văn hóa và giáo dục đào tạo cùng phối hợp thực hiện trong nhiều năm nay, bước đầu có kết quả tích cực, tạo hiệu ứng lan truyền phát huy giá trị di sản. Hình thức này cần các nhà quản lý tiếp tục nghiên cứu các chương trình thực hiện. Tổ chức các buổi trình diễn tại trường học.

Bên cạnh đó, hiện nay phường rối Thanh Hải đã kết nối với Trường tiểu học, Trung học cơ sở xã Thanh Hải, mỗi khi phường rối biểu diễn, nhà trường cử luân phiên hai lớp dự xem. Đây là việc làm tốt, phường rối nước và các trường cần phát huy hơn nữa, từ đó có thể phát hiện những nhân tố mới và kết nạp được thành viên mới.

3.2.3.5. *Tổ chức chương trình giao lưu, liên hoan nghệ thuật múa rối nước*

Tích cực tổ chức các buổi biểu diễn, giao lưu theo kế hoạch hợp tác giữa xã Thanh Hải với các trường học tại địa phương và toàn huyện Thanh Hà; chủ động giao lưu quốc tế, giới thiệu giá trị di sản, học hỏi, trao đổi, tiếp thu có chọn lọc tinh hoa nghệ thuật múa rối giữa các phường trong và ngoài tỉnh, các vùng và khu vực.

Liên kết, phối hợp với các đơn vị trong các phường rối khác trên địa bàn tỉnh Hải Dương và ở các địa phương tỉnh khác, với các nhà hát, Bảo tàng Dân tộc học, Bảo tàng tỉnh Hải Dương tổ chức các chương trình biểu diễn, giới thiệu về nghệ thuật múa rối nước đến mọi người ở trong và ngoài nước.

Ngành Văn hóa tiếp tục duy trì tổ chức luân phiên mời các phường múa rối nước ở Hải Dương tham gia biểu diễn phục vụ nhân dân vào dịp tết Nguyên Đán; lễ hội mùa Thu Côn Sơn - Kiếp Bạc.

3.2.3.6. Quảng bá giá trị của nghệ thuật múa rối nước ra thế giới

Tiếp tục mở cửa giao lưu, hội nhập kinh tế thế giới là xu hướng phát triển hiện nay của các quốc gia nhưng kéo theo các hệ lụy không mong muốn, trong đó có toàn cầu hóa văn hóa. Sự tiến bộ nhanh chóng của khoa học công nghệ, sự phát triển bùng nổ của hệ thống truyền thông hiện đại làm cho quá trình truyền bá và giao lưu văn hóa diễn ra ngày một nhanh hơn, sâu rộng trên phạm vi toàn cầu. Các sản phẩm văn hóa của các nước dù giàu hay nghèo cũng đều có cơ hội được toàn cầu hóa. Tuy nhiên, đối với những nước có nền kinh tế chậm phát triển, bản sắc văn hóa chịu thách thức bị lấn áp khi đối diện với các nền văn hóa lớn.

3.2.4. Nâng cao hiệu quả quản lý của các chủ thể

3.2.4.1. Cơ quan quản lý nhà nước

a. Cơ quan quản lý cấp tỉnh (Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch)

Có những hình thức biểu dương khen thưởng kịp thời các cá nhân, tập thể phường có thành tích tốt, có nhiều đóng góp trong hoạt động bảo tồn, phát huy giá trị di sản, đặc biệt những nghệ nhân có tâm huyết, có ý thức truyền nghề cho thế hệ sau, hơn nữa cũng có những khích lệ đối với các tập thể, cá nhân làm tốt công tác xã hội hóa, hỗ trợ các phường tiếp tục làm tốt hơn nữa hoạt động bảo tồn, phát huy giá trị di sản.

b. Cấp cơ sở

Ủy ban nhân dân huyện Thanh Hà:

Chỉ đạo việc phối hợp tuyên truyền giáo dục về giá trị di sản văn hóa nói chung, nghệ thuật múa rối nước xã Thanh Hải nói riêng trong cộng đồng.

Chỉ đạo Phòng Văn hóa và Thông tin phối hợp với phòng Giáo dục và Đào tạo huyện đưa chuyên đề giáo dục di sản và giá trị nghệ thuật múa rối nước xã Thanh Hải vào trường học. Đồng thời đưa ra

những hình thức khen thưởng khi các em có những hoạt động bảo tồn, phát huy, tuyên truyền về di sản văn hóa.

Biểu dương khen thưởng kịp thời các cá nhân, tập thể có thành tích tốt trong bảo tồn di sản văn hóa huyện Thanh Hà nói chung và những nghệ nhân có tâm huyết với nghệ thuật múa rối nước Thanh Hải nói riêng.

Hàng năm bố trí một phần kinh phí cho hoạt động của phường rối Thanh Hải, tạo điều kiện thuận lợi cho phường tham gia các kì liên hoan, giao lưu do trung ương, tỉnh tổ chức.

Hướng dẫn và tạo điều kiện thuận lợi về mặt chuyên môn, nghiệp vụ cho phường trong việc tổ chức các tua, tuyến du lịch, tổ chức biểu diễn tại các trường học trên địa bàn huyện...

Ủy ban nhân dân xã Thanh Hải:

Tiếp tục tuyên truyền, quảng bá trên đài phát thanh xã, thôn về giá trị của nghệ thuật múa rối nước, kêu gọi các tầng lớp nhân dân tích cực tham gia bảo tồn di sản văn hóa nói chung và múa rối nước nói riêng.

Tạo điều kiện thuận lợi hơn nữa cho các chương trình biểu diễn tại địa phương như bảo vệ an ninh trật tự cho du khách, kêu gọi nhân dân giữ gìn vệ sinh chung quanh khu vực biểu diễn và có thái độ hòa đồng, vui vẻ trong các sinh hoạt nghệ thuật chung...

3.2.4.2. Phía cộng đồng - chủ thể di sản

Toàn thể người dân thôn An Liệt và phường múa rối nước Thanh Hải cần khẳng định vị thế chủ động của mình trong việc làm tốt sự nghiệp bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước, tiếp tục cố gắng hơn nữa trong việc sưu tầm và phục dựng lại các tích trò cổ, đồng thời cùng sáng tác tích trò mới; trực tiếp vận động, tuyển chọn và huấn luyện thế hệ nghệ nhân mới.

Các nghệ nhân cao tuổi, những nghệ nhân nắm những bí quyết nghệ tích cực vận động con em, các thành viên trẻ trong làng xã tham gia sinh hoạt cùng phường.

Phường rối nước Thanh Hải lựa chọn một số thành viên trẻ, có năng khiếu và tài năng cùng niềm đam mê đào tạo ngoại ngữ, tạo điều kiện cho họ tham gia một số lớp học tiếng Anh- một ngôn ngữ

giao tiếp phổ biến trên thế giới hiện nay để thuận lợi giao lưu văn hóa với thế giới.

Tích cực triển khai và làm tốt công tác tuyên truyền, giới thiệu trên trang thông tin điện tử của phường và một số mạng xã hội Facebook, Youtube,...

Tiểu kết

Để đạt được hiệu quả hơn trong bảo tồn và phát huy giá trị của nghệ thuật múa rối nước trong thời gian tới, qua trường hợp phường Thanh Hải, phương hướng cho hoạt động này được xác định là thực hiện bảo tồn, phát huy theo cả hai hình thức: bảo tồn tĩnh (nghiên cứu, sưu tầm và phục dựng tích trò cổ, tư liệu và văn bản hóa chúng...) và bảo tồn động (kế thừa có chọn lọc và phát triển: dựa trên các đặc trưng truyền thống để sáng tác mới). Qua đó, bốn nhóm giải pháp để thực hiện được đưa ra.

Trước hết là cơ chế chính sách với việc tạo môi trường phát triển rộng mở hơn cho múa rối nước, tôn vinh và đãi ngộ nghệ nhân. Về nhân lực, các giải pháp được đề cập là kết hợp các phương pháp truyền dạy để nâng cao chất lượng nguồn nghệ nhân trẻ kế cận, củng cố bộ máy quản lý di sản và tạo điều kiện hỗ trợ tài chính cho các hoạt động của phường rối nước đã được đưa vào Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể của Nhà nước. Với các hoạt động hỗ trợ thì giải pháp xã hội hóa các hoạt động bảo tồn, phát huy được quan tâm đầu tiên, bên cạnh đó là thực hiện việc kiểm kê, sưu tầm và phục dựng các tích trò cổ. Đồng thời, việc tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức của cộng đồng về giá trị di sản, đưa sân khấu rối nước vào giáo dục học đường, tổ chức giao lưu- trao đổi, quảng bá cho di sản. Đối với việc nâng cao hiệu quả quản lý của các chủ thể được đặt ra cho cả hai chủ thể, đó là các cơ quan quản lý nhà nước ở cấp tỉnh, huyện, xã và cộng đồng chủ thể phải kết hợp chặt chẽ hơn nữa, xác định rõ những lợi thế riêng về vị trí và chức năng của các chủ thể để sử dụng trong hoạt động quản lý.

KẾT LUẬN

Phường rối nước Thanh Hải cũng đã được tình quan tâm đầu tư cơ sở vật chất và môi trường trình diễn, cùng những văn bản hướng dẫn thực hiện và được sự giúp đỡ của các cán bộ quản lý di sản trong hệ thống các cơ quan quản lý nhà nước về văn hóa phổ biến, vận động, việc bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật rối nước được quan tâm hơn từ cả phía cộng đồng và nhà nước

Phường rối nước Thanh Hải đã thực hiện khá tốt việc bảo tồn và phát huy giá trị của di sản nghệ thuật này, từ việc lưu giữ các tri thức dân gian về múa rối nước, những kỹ năng chế tác đến điều khiển con rối, lời thoại, âm nhạc, cách thức truyền nghề... Trước hết là do lòng yêu quý và trân trọng phong tục văn hóa và hình thức sinh hoạt, hưởng thụ nghệ thuật truyền thống của cộng đồng người dân địa phương. Tuy có được một số thành tựu trong bảo tồn và phát huy giá trị của nghệ thuật múa nước, phường rối Thanh Hải vẫn gặp những khó khăn trên con đường tồn tại từ những tác động của kinh tế thị trường và hội nhập văn hóa toàn cầu, từ nhiều loại hình nghệ thuật mới phát triển, cạnh tranh,...

Qua trường hợp nghiên cứu về phường rối nước Thanh Hải và với những gì đã trải qua, phương hướng bảo tồn, phát huy giá trị nghệ thuật múa rối nước vẫn được xác định theo cả hai hình thức: bảo tồn tĩnh (nghiên cứu, sưu tầm và phục dựng tích trò cổ, tư liệu và văn bản hóa chúng,..) và bảo tồn động (kế thừa có chọn lọc và phát triển: dựa trên các đặc trưng truyền thống để sáng tác mới). Qua đó, bốn nhóm giải pháp cho thời gian tới được đưa ra.

Trước hết là cơ chế chính sách với việc tạo môi trường phát triển rộng mở hơn cho múa rối nước, tôn vinh và đãi ngộ nghệ nhân. Về nhân lực, các giải pháp được đề cập là kết hợp các phương pháp truyền dạy để nâng cao chất lượng nguồn nghệ nhân trẻ kế cận, củng cố bộ máy quản lý di sản và tạo điều kiện hỗ trợ tài chính cho các hoạt động của phường rối nước đã được đưa vào Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể của Nhà nước. Với các hoạt động hỗ trợ thì giải pháp xã hội hóa các hoạt động bảo tồn, phát huy được quan tâm đầu

tiên, bên cạnh đó là thực hiện việc kiểm kê, sưu tầm và phục dựng các tích cổ. Đồng thời, việc tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức của cộng đồng về giá trị di sản, đưa sân khấu rối nước vào giáo dục học đường, tổ chức giao lưu- trao đổi, quảng bá cho di sản. Đối với việc nâng cao hiệu quả quản lý của các chủ thể được đặt ra cho cả hai chủ thể, đó là các cơ quan quản lý nhà nước ở cấp tỉnh, huyện, xã và cộng đồng chủ thể phải kết hợp chặt chẽ hơn nữa, xác định rõ nhưng lợi thế riêng về vị trí và chức năng của các chủ thể để sử dụng trong hoạt động quản lý.

Bên cạnh đó, cần có những liên hệ chặt chẽ với các nhà nghiên cứu, các cơ quan, nhà hát múa rối nước Trung ương, các phường múa rối tại các tỉnh bạn để tận dụng những ưu thế, trao đổi kinh nghiệm tạo điều kiện cho múa rối nước Thanh Hải cũng như các phường rối nước của Hải Dương cùng phát triển, đáp ứng với kỳ vọng của người dân và tương xứng với tiềm năng và khả năng của tỉnh, bảo tồn tốt hơn nữa các giá trị văn hóa truyền thống, góp phần tạo thêm sức mạnh của động lực văn hóa đối với phát triển kinh tế-xã hội.